

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק שפטים ג אלול תשע"א ♦ דף היומי בבלי: חולין סח ירושלמי: פסחים מה

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום..

איתא בשמואל (ב כ), כי כאשר צר יואב על העיר שנסתר בה שבע בן בכרי, וכבר שפך עליה סוללה והשחיתו את החומה, קראה עליו אשה חכמה מן העיר, היא סרח בת אשר, ואמרה אליו: 'דבר ידברו בראשונה לאמר', פירש רש"י: היה לך לדבר לשלום בראשונה, אם שלום יענוך ויפתחו לך לא היה לך להלחם עליהם.

בדברי תשובתו שענה אותה יואב: 'לא כן הדבר כי איש מהר אפרים שבע בן בכרי שמו נשא ידו במלך דוד תנו אתו לבדו ואלכה מעל העיר', יש לתמוה, הרי עיקר שאלתה של האשה החכמה היתה מדוע לא פתח יואב בשלום כמצות הכתוב, ומה מענה לדבריה יש בדבריו של יואב.

ברם, המצוה שציותה התורה לפתוח בשלום, היא כאשר קרבים אל עיר להלחם עליה לכבשה. כאשר אנשי המלחמה מוצאים את העיר מבוצרת סגורה ומסוגרת בפניהם, יש להם להניח כי אין רצונה בשלום. אף על פי כן, כדי שלא יראה הכיבוש כמעשה אכזריות, שהם נכנסים בה כגזלנים נוטלים והורגים, חייבים לקרוא להם לשלום, ועל ידי כך יהיה ניכר שהמה לעצמם גרמו כך.

אולם יואב הקדים והשיב לאשה החכמה ואמר: 'חלילה לי אם אבלע ואם אשחית', היינו שלא היו להם כלל וכלל כונות כיבוש כלפי העיר, ורק את ראש שבע בן בכרי שמרד במלך דוד הוא מבקש, בזאת לא נתחייבו לפתוח בשלום.

זה שדייק הכתוב ואמר: 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה' אזי, וקראת אליה לשלום'.

עפ"י חתם סופר

נושאי הדף בעלון

- אתרוג מורכב שיש לו סימני אתרוג.....חולין סח
- בהמה שבלעה אבר מן החי אם האבר נותר בשחיטת הבהמה.....חולין סט
- הליכת אשה מעוברת לבית החיים.....חולין ע
- טומאת בגדיו העליונים בנכנס לבית המנוגע.....חולין עא
- תחילת האבילות בסתימת הגולל.....חולין עב
- חלה שנשרפה בקצה אם אפשר לצרפה ללחם משנה.....חולין עג
- לחתוך את הציפורניים קודם הטבילה.....חולין עד
- כפתור ופרח.....עמוד 5

אתרוג מורכב שיש לו סימני אתרוג

אתרוג מורכב דהיינו אתרוג שגדל על ענף של עץ אתרוג שהרכיבו אותו על עץ מסוג לימון או שאר סוגי הפירות שאינם מסוג אתרוג, וכן אם הרכיב ענף של לימון על עץ של אתרוג, כתב במשנה ברורה (סי' תרמח ס"ק סה) שהסכמת הפוסקים שהאתרוג פסול לברך עליו ביום הראשון של חג הסוכות, כיון שאינו נקרא אתרוג כלל, והסכימו האחרונים שיש להחמיר שלא לברך עליו גם בשאר ימי החג, ואם אין לו אתרוג אחר, יש ליטלו בלא ברכה, ויש מחמירים שלא ליטלו גם בלא ברכה, כיון שעלולים לטעות בזה שדינו כאתרוג.

ובשו"ת הרמ"א (סי' קנז) הביא שיש שלושה סימנים לדעת אם האתרוג מורכב או לא, א. אתרוג המורכב הקליפה החיצונה חלקה, ולאתרוג שאינו מורכב יש בליטות קטנות בכל האתרוג. ב. אתרוג המורכב העוקץ בולט, ובאתרוג שאינו מורכב העוקץ שוקע. ג. שלפירות מסוג האתרוג יש שלושה מרכיבים, הקליפה החיצונה, והקליפה האמצעית, והמיץ של הפרי. הקליפה החיצונה היא דקה מאד בכל סוגי הפירות, והקליפה האמצעית והמיץ שבתוכו, באתרוג המורכב הקליפה האמצעית היא דקה ומקום שהמיץ נמצא בו הוא רחב, ובאתרוג הוא להיפך, שהקליפה האמצעית היא רחבה, והפנים הוא צר וכמעט יבש.

ובשו"ת טוב טעם ודעת (סי' קעא) הקשה איך סמכו רבותינו על הסימנים, והרי בדברים הנוגעים למצוות שהם מן התורה, אי אפשר להסתמך על סימנים, ורק במצוות שהם מדרבנן אפשר לסמוך על הסימנים, ואם כן בחג הראשון של סוכות צריך לקחת אתרוג מן התורה איך אפשר לסמוך על הסימנים ולהכשיר את האתרוג. ותיריך על פי המבואר בסוגייתנו, שאף שכל בהמה באה מכח איסור, שהרי בזרע האב מעורב גם חלב ודם, אף על פי כן אמרה הגמרא שגם דבר הבא מכח איסור אינו אוסר, והטעם כיון שנשתנה לדברים המתירים, וכמו שכתב רבינו יונה (ברכות לא: ד"ה חוץ) שיש חיה שיש לה גיבנת בצוואר, ושם מתקבץ כעין דם ואח"כ נעשה מזה מוש"ק, ויש שהיו רוצים לאסרו באכילה כיון שמקורו מדם, ורבינו יונה התירו כיון שנשתנה לדבר המותר וכעת אינו דם, וכמו לענין דבש שנפל בו חתיכה של איסור, אין הדבש אסור אף על פי שהאיסור נימוח בתוך הדבש, כיון שטבע הדבש להפוך את הדבר הנופל לתוכו לדבש ולכן האיסור נותר, אף על פי שמקורו הוא איסור, וכמו כן לענין המוש"ק אף על פי שמתחלה היה דם, כיון שעכשיו יצא מתורת דם ונהפך לדבר אחר הרי הוא מותר. וגם בסוגייתנו זה הטעם שבהמה מותרת, כיון שאף שבא מכח חלב ודם, הרי נשתנה לדבר המותר.

ואם כן יש לומר גם באתרוג המורכב מלימון, אם סימניו הם של אתרוג הרי נשתנה למין אתרוג ונחשב כאתרוג, ואם כן אין לזה שייכות לשאר הסימנים שאנו מתירים אותם רק בדברים שהם מדרבנן, שזה היה אמור רק אילו הסימנים היו צריכים להוכיח אתרוג שאנו דנים בו הוא אתרוג או לא, ובה אי אפשר לסמוך על הסימנים, כי יתכן שגם האתרוג המורכב קיבל את אותם סימנים של אתרוג שאינו מורכב, אבל באמת הסימנים אינם צריכים להוכיח אם הוא מין אתרוג, אלא גם אתרוג המורכב בודאות שיש לו סימני האתרוג, הרי זה מוכיח שהפרי הזה נשתנה להיות אתרוג, ולכן הוא נדון כאתרוג וכשר לצאת בו ידי חובה.

בהמה שבלעה אבר מן החי אם האבר נותר בשחיטת הבהמה

בספר בית ירוחם (הלכות מאכלות אסורות סי' מא) נסתפק, שור שנשך שור אחר וקרע ממנו אבר ובלע אותו, ומיד לאחר מכן שחטו את השור, והאבר שנאסר בגלל שהוא אבר מן החי נמצא שלם במעיה, אם השחיטה מתרת את האבר באכילה, וצדדי הספק, שאולי כמו שכל בהמה שיש עליה איסור משום אבר מן החי השחיטה מתירתה, כמו כן גם נתיר את האבר הזה, או שמא השחיטה מתירה רק אבר מן החי של אותה בהמה, כיון שהשחיטה נוטל חיותה של הבהמה ומוציאה מידי אבר מן החי, אבל אבר מן החי של בהמה אחרת, שהשחיטה לא גרמה להוציאה מידי חיותה, כי החתיכה כבר מתה קודם השחיטה הרי היא נשארת באיסורה.

וכתב שאין להביא ראייה לאסור את האבר מהמבואר בסוגייתנו שאם חתך את הטחול והכליות של הבהמה ועדיין נשארה בתוך הבהמה שאברים אלו לא נתרו באכילה בשחיטתה, כי זה גזירת הכתוב, שכתב (דברים יד') 'אותה' שלמה ולא חסרה.

אך יש להביא ראייה שהיא מותרת באכילה מהמבואר בסוגייתנו שאם חותך את העובר במעיה ולא הוציאה ושחטה, אברים של העובר מותרים באכילה, וכן פסק **הרמב"ם** (מאכלות אסורות פ"ח ה"ט), וכל שכן לפי שיטות האחרונים שהרמב"ם סובר שעובר אינו ירך אמו, הרי שאברים אלו הם כמו בהמה אחרת הנמצאת בתוך בהמה זו ואעפ"כ מותרים הם, וכמו כן כל מה שנמצא במעיה מותרים. אך עדיין יש להסתפק שאולי מה שמותר לאכול את האברים הוא מגזירת הכתוב מהפסוק (שם) 'וכל בהמה' שכל הנמצא בה בהמה תאכלו, אך עדיין יש להסתפק מה הפסוק בא ללמדנו, אם כל מה שנמצא בבהמה גם מה שבא מבחוץ נותר בשחיטת הבהמה, או שמא רק הנמצא בבהמה שעדיין לא יצא לחוץ, שעדיין לא חל עליו איסור אבר מן החי אפשר לאכול, אבל אבר שכבר נאסר משום אבר מן החי, אולי אינו נותר בשחיטת הבהמה, ונשאר בספק.

ובשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' ג) כתב, שהאבר מן החי שהבהמה בלעה בחייה אסור באכילה לאחר שחיטתה, שהשחיטה מתירה רק את העובר מטעם עובר ירך אמו, כמו שפירש רבינו גרשום מאור הגולה בסוגייתנו, וגם אם נחתך אבר מהבהמה עצמה אינה ניתרת אח"כ בשחיטתה, ומה שאמרו בגמרא שלכן הכליות והטחול שנחתכו אינם ניתרות, משום שכתוב 'אותה' שלימה ולא חסירה, אין האיסור מצד שהבהמה נחסרה שהרי לא נעשית טריפה, אלא שאין היתר בשחיטת הבהמה, אלא דווקא לעובר שגדל בבהמה, ואין חילוק אם הוא חי או מת שלם או חתוך, אבל לא לחתיכה שנחתכה מן הבהמה שלא גדלה מתוכה אלא נוצרה עמה יחד.

וראייה לדבר מהאמור בסוגייתנו, שאם העובר הוציא את ידו מהרחם, ושחט את הבהמה כשהעובר בתוכה, סוברים רב ושמואל שהיד אסורה גם לאחר שהחזירו. והטעם כתבו **הרשב"א** ו**הר"ן** (הו"ד בש"ך יו"ד סי' י"ד ס"ק יא) שהאיסור הוא מטעם אבר מן החי, ולא הותר בשחיטת אמו, וקשה למה היד אסורה כשהחזירה, ומי גרע מחתיכת אבר מן החי שבלעתה בהמה, ועל כרחך צריך לומר, שלא הותר איסור אבר מן החי אלא בעובר, ומכיון שהוציא ידו חוץ למחיצתו הרי הוא כאבר מן החוץ, וחל עליו איסור אבר מן החי שאינו נותר בשחיטת הבהמה, אבל אבר שבא מן החוץ אינו נותר, שכיון שכבר חל עליו איסור אינו נותר בשחיטת הבהמה.

הליכת אשה מעוברת לבית החיים

בשיירי כנסת הגדולה (יו"ד הגה"ט ס"י שעא אות א) כתב, שראה בעיר טיר"א ובעוד מקומות, שנשות כהנים מעוברות נזהרות שלא ליטמא למת מפני העובר, ואין לזה מקור מהתורה שהרי לא שייך טומאה בעובר קודם שנולד, אך הר"ר עזריה יהושע כתב, שיש להן להיזהר שלא להיכנס לאהל המת, והביא ראיה מדברי הרוקח (סי' שטו) ששייך טומאה בעובר, ולא התיר רק משום ספק ספיקא, וכיון ששייך טומאה ראוי לזהר בזה. והקשה הכנסת הגדולה שהרי הרוקח מתיר משום ספק ספיקא, ספק אם הוא נפל וספק אם הוא נקבה, ולמה הביא ראיה מהרוקח לאסור לכהנת להיטמא.

ותירץ הברכי יוסף (או"ח סי' שמג אות ד, הו"ד בכף החיים אות ד) שכיון שהרוקח מתיר רק משום ספק ספיקא, מבואר מדבריו שסובר ששייך טומאה בעובר, ואם הוא זכר נמצא שטמאו כהן זכר, ואם כן ראוי לנהוג במדת חסידות לחומרא שלא להכנס לאהל המת, שאם העובר הוא זכר שלא יטמא.

ובשו"ת שאילת יעבץ (ה"ב סי' קעז) כתב, שמה שכתב הר"ר עזריה יהושע שאשת כהן לא תכנס לאהל המת או לבית הקברות, היינו כשנכנסה האשה לחודש התשיעי להריונה, שאז אין חשש נפל שהרי כלו לו חדשיו, ואין כאן ספק ספיקא, ולכן צריך להיזהר שהוא ספק דאורייתא, ועוד שהוא דבר מצוי עכשיו שיכולה לילד פתאום, והגדולים מזהירים על הקטנים שלא יטמאו, אבל קודם חודש התשיעי בזה כתב הרוקח שאין לחוש להיכנס לבית הקברות משום ספק ספיקא, וגם אין חשש שהעובר יוציא ראשו, שהרי רוב הנשים יולדות בחודש התשיעי.

והנה **בשו"ת מנחת יצחק** (ה"י סי' מב) כתב, שיש שמועה בשם נשים צדקניות שנוהגות שלא לילך לבית החיים בימי הריון, אף שאין מקור לזה, מכל מקום אין לזלזל בזה לפי מה שכתב **בשו"ת השיב משה** (או"ח סי' יג) בשם **הרשב"א** (ה"א סי' ט), שאם מקובל אצל הנשים הזקנות מבני עמנו על איזה דבר שיש בזה סכנה, אין לדחותו אם יש ששים ריבוא מופתים שמראים שאין בזה סכנה, שחק הישראלי הוא למעלה מהטבע והשכל.

וכתב שיש טעם לחומרא הזאת גם מן הדין, שבאשת כהן יש מקום לחומרא זו, על פי דברי הברכי יוסף שיש מדת חסידות לאשת כהן שלא תלך למקום טמא.

אמנם גם בנוגע לאשת ישראל מעוברת, יש מקום לחומרא הזאת, והיא שנינו במשנה (פרה פ"ג מ"ב) שבעשיית הפרה אדומה התקינו הרבה חומרות, ואחד מהחומרות שעשו, שכדי לשאוב את המים חיים לקחו תינוקות שמעולם לא נטמאו בטומאת מת, וכך היו עושים זאת, בנו חצירות בירושלים על גבי סלע, ומתחתיהם היה חלל עד התהום באופן שידעו בודאות שאין שם קבר, ובאו לשם נשים מעוברות וילדו שם, והיו מגדלות את בניהם עד שיהיו בני שבע או שמונה, ולאחר מכן לקחו אותם לשאוב מים, ולכאורה יש לשאול לשיטות שעובר מקבל טומאה גם קודם שנולד, הרי יש לחשוש שמא אמו הלכה למקום טומאה והעובר נטמא, [וכן הקשה בנתיב חיים על הרוקח מהמשנה הזאת, שלשיטתו שעובר מקבל טומאה, מה הועילו בזה שילדו במקום שאין שם טומאה, והלא יתכן שהעובר כבר נטמא במעי אמו].

טומאת בגדיו העליונים בנכנס לבית המנוגע

בסוגייתנו מבואר שאדם טהור הנכנס לבית שיש בו נגע נטמא מיד בכניסתו, וכן הדין בכל הכלים והבגדים שהוא מחזיק בידו, אבל הבגדים שהוא לבוש בהם אינם נטמאים מיד, אלא אם כן שווה בבית בכדי אכילת פרס. וכתבו התוספות (ד"ה למאי) בטעם החילוק בין הבגדים, שהבגדים שאינו לבוש בהם נטמאים מחמת שנכנסו לבית ולכן נטמאים מיד, אבל בגדים שהוא לבוש בהם הם בטלים אליו ומכוח טומאת האדם בא להם הטומאה, וגזירת הכתוב שאינם נטמאים עד שישהה בכדי אכילת פרס.

והנה שנינו במשנה (זבים פ"ה מ"א), שהנוגע בזב ובשעה שנגע בזב נגע גם בכלים או בבגדים, הם טמאים, אבל אם לא נגע בהם אלא נשא אותם בלא נגיעה אינם נטמאים. וכתב **הרא"ש** (ד"ה אבל) שבגדיו שהוא לבוש טמאים אף שאינם נוגעים בגופו, שכיון שהם בטלים לגביו הרי הוא כנוגע בכלם.

אמנם שנינו במשנה (כלים פ"א מ"ב) שהנושא נבילה אפילו אם לא נגע בה בידו אלא הגביהה על ידי חבל נטמא האדם, ומטמא גם את כל הכלים והבגדים שהוא מחזיק בידו בשעה שהוא נושא את הנבילה, וגם הבגדים שהוא לבוש בהם בשעה שהגביהה טמאים. וכתב **הגר"א** (אליהו רבא ד"ה במשא) שרק הבגד הסמוך לגופו נטמא, אבל בגדיו העליונים שאינם נוגעים בגופו לא נטמאו. [וכבר העיר במנחת חינוך (מצוה קסא אות ד) שדברי הגר"א הם שלא כדברי הרא"ש]. **ובשו"ת דובב מישרים** (ה"א סי' טו) הביא, שחכם אחד שאלו שמדברי הגר"א מבואר שרק הבגד הסמוך לגוף בטל לגוף, אבל שאר הבגדים שהוא לבוש בהם אינם בטלים לגופו, א"כ כשהמשנה בנגעים (פי"ג מ"ט) [שהובאה בסוגייתנו] כתבה את החילוק בין הבגדים, שהנכנס לבית שיש בו נגע הבגדים שהוא לבוש בהם אינם נטמאים מיד אלא לאחר ששהה שם כדי אכילת פרס, אבל הבגדים שהוא מחזיק בידיו נטמאים מיד. ואם כדברי הגר"א שגם הבגדים העליונים אינם בטלים לגופו, היה למשנה להשמיע לנו חידוש גדול יותר, שגם הבגדים העליונים שהוא לבוש בהם נטמאים מיד.

ותירץ בדובב מישרים שיש לחלק בין כשהבגדים נטמאים משום טומאת נבילה, לבין כשהבגדים נטמאים משום טומאת נגעים, שנבילה אינה מטמאה רק את הדברים שנגע בהם בשעה שנושא את הנבילה, ולכן רק הבגד הסמוך לגוף טמא. אבל בטומאת נגעים שהטומאה אינה משום שהבגדים נגעו באדם, אלא שהוא גזירת הכתוב שבגדים שהוא לבוש בהם אינם נטמאים מיד, הרי זה כולל את כל הבגדים שהוא לבוש בהם.

עוד תירץ בדובב מישרים, שהנה התוספות כתבו שהבגדים שהוא לבוש בהם בטלים לגופו ומכוחו בא להם הטומאה, ולכאורה הבגד הסמוך לגופו מובן שהוא בטל לגופו, אבל אם לובש כמה בגדים בלי צורך, צריך להבין מדוע יהיו בטלים לגופו, ויש לומר שביטול תלוי בדעת האדם ובמחשבתו, וכיון שהוא מלבישם הרי הוא רוצה שיהיו בטלים לגופו, ולכן כאשר נוגע בנבילה ואם לא יבטל את הבגדים לגופו יהיו טהורים, אנו אומרים שבדאי אינו רוצה שהבגדים יהיו בטלים אליו ויקבלו טומאה, אבל כשנכנס לבית שיש בו נגע, שאם לא יבטל אותם אליו יקבלו טומאה מיד, ורק על ידי שמבטל אותם לגופו אינם מקבלים טומאה מיד אלא לאחר שישהה בבית בכדי אכילת פרס, אנו אומרים שבדאי רוצה שיבטלו לגופו. הרי מבואר מהדובב מישרים שלכל הידיעות כל הבגדים שהוא לבוש בהם כשנכנס לבית המנוגע, אף הבגדים העליונים אינם מקבלים טומאה מיד אלא לאחר שישהה בכדי אכילת פרס.

תחילת האבילות בסתימת הגולל

המחלוקת הזאת נוגעת לכמה הלכות, א. דיני אבלות אין מתחילין אלא מסתימת הגולל. ב. כהן מותר לו להיטמא לשבעה קרובים, אך מותר לו להיטמא רק עד שיסתם הגולל, ומיד לאחר סתימת הגולל אסור לו יותר להיטמאות.

להלכה נפסק בשולחן ערוך (יו"ד סי' שעה ס"א) שהאבילות חלה משנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר. **והט"ז** (סק"א) הביא גם את דעת רש"י שסתימת הגולל הוא כיסוי הארון, לפי מה שפירשו הרמב"ן.

והנה לגבי טומאת כהן לקרוביו, כתב בשולחן ערוך (יו"ד סי' שעג ס"ו) שאינו מטמא להם אלא עד שיסתם הגולל. וכתב **הש"ך** (סק"א) (יא) שהב"ח כתב שהלכה כרש"י, ופירש שגם לדעת רש"י שגולל היינו כיסוי הארון, אין הכוונה שסתמו בבית, אלא הכוונה היא משיסתום כיסוי הארון בקבר, וראיה לזה מהמבואר בשבת (קנב:) שכל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתום הגולל, ולומדים זאת מהפסוק (קהלת יב ז) 'וישוב העפר אל הארץ כשהיה', ופירש רש"י (ד"ה וישוב) גופו קרוי עפר, ומששב אל הארץ כשהיה, מיד והרוח תשוב שאין בו עוד רוח. הרי שרק לאחר שהוא בארץ הרי זה סתימת הגולל, אבל אם נסתם הארון בבית במסמרים גם לרש"י בנו מיטמא עליו עד שיסתם בקבר.

והנה כתב **הרא"ש** (מועד קטן פ"ג סי' נו) מעשה אירע בשפירא, כשנפטר רבינו קלונימוס הזקן ז"ל ברבי יצחק ז"ל, היתה העיר במצור ושמוהו בארון בבית המקוה, ומיד התחילו באבילות, וכתב **הבית יוסף** (יו"ד סי' שעה ד"ה והיכא) שנראה שבענין הזה כיסוי הארון הוא כסתימת הגולל, ומתחיל האבילות מיד. [והביא שם דברי הרא"ש שאינו דומה לכל כיסוי ארון, כיון שלא היה דעתם לפנותו בתוך השבעה].

אמנם **הב"ח** (שם ס"ב) הביא ראיה מכך שההלכה כרש"י שסתימת הארון היא סתימת הגולל, וכמו שהביאו הרא"ש והמרדכי את המעשה הזה להלכה, וכן פסק השולחן ערוך (שם ס"ד).

אולם מה שפסק השולחן ערוך שאבילות מתחילה בכיסוי המת בעפר בארץ, היינו שכן נוהגים לכתחילה, משום שלדעת רש"י צריך לבדוק אם סגרו את הארון במסמרים, או שסגרוהו על מנת לפתוח, ועוד שרובן מוליכין בארון פתוח, ורק אותן שמוליכין ממקום למקום סותמין במסמרות.

וכדי שלא יבואו לידי טעות נהגו לעולם שלא למנות שבעה ושלושים עד שסתמוהו בקבר בעפר, וגם לפירוש רבינו תם שהגולל היא המצבה, מודה הוא שכשנסתם הקבר בעפר ונגמר סתימתו הרי זה סתימת הגולל, אם כן מנהג העולם הוא לצאת ידי כל השיטות.

והש"ך (סק"ה) תירץ, שמכיון שבזמן הזה היה מצור מיד שנתנוהו בבית וסתמו הארון, הרי זה כקבורה משום שזה כנתיאשו מלקברו, אע"ג שרוצים לקברו אחר כך בבית הקברות, מכל מקום כעת במצור הרי זה קבורה טובה, שהרי אם תלכד העיר לא יקברוהו בבית הקברות.

חלה שנשרפה בקצה אם אפשר לצרפה ללחם משנה

בש"ת שער אפרים (סי' א) דן על חלה שנחרכה בקצה עד כדי שהקצה אינו ראוי לאכילה, אם החלה עדיין נחשבת לשלימה ומצטרפת ללחם משנה, או שמא כיון שהקצה אינו ראוי לאכילה הרי זה נחשב כחתוך והחלה אינה שלימה. והשיב ששאלה זו תלויה במחלוקת רבי יוסי וחכמים, ששנינו במשנה (טבול יום פ"א מ"ג), ככר לחם שנחרך בקצה ונגע טבול יום בקצה החרוך, דעת רבי יוסי שאם הקצה נאכל ביחד עם הככר הרי כל הככר טמא, ודעת חכמים שזה תלוי בגודל החריכה, שאם החרוך הוא פחות מרוחב אצבע כל הככר טמא, אך אם החרוך הוא רחב יותר מאצבע, הרי הוא כחתיכה בפני עצמה ואינה מצטרפת עם הככר, ואם נגע שם טמא הככר נשאר טהור. **והרמב"ם** (טומאת אוכלין פ"ח ה"ב) פסק כחכמים, ולכן גם לענין לחם משנה, אם הקצה החרוך בחלה הוא פחות משיעור אצבע, עדיין היא נחשבת לחלה שלימה, אך אם נשרפה יותר מאצבע אז דינה כחתוכה, ואינה נחשבת ללחם שלם.

ואף שהיה מקום לחלק, שלגבי טומאה הואיל וראוי לחותכו לכן אינו חיבור, מה שאין כן לענין לחם משנה כל זמן שלא חתכו עדיין נקרא לחם שלם, אמנם בסוגייתנו מבואר שרבינא אמר שכל העומד לחתוך כבר נחשב לחתוך, והחיבור של אוכל נחשב למופרד, ואם כן לחם שנחרך אם הוא גדול יותר מאצבע, הרי הוא כחתוך ואינו נקרא לחם לענין לחם משנה בשבת.

עוד אפשר לומר, שלענין לחם משנה גם פחות מאצבע אם הקצה החרוך אינו נאכל ביחד עם הלחם אינו נחשב כמחובר ללחם, שבשבת עיקר המצוה היא האכילה שהרי כתוב (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג', ולכן העיקר תלוי באכילה, ואם הקצה הזה אינו נאכל אינו יכול להחשב כחלק מהלחם. וסיים, שכיון שאין הלכה כרבינא הסובר שכל העומד לחתוך נחשב כחתוך, אם כן גם אם נחרך קצה הלחם יותר מרוחב אצבע, אין דינו כחתוך ונקרא לחם שלם לענין לחם משנה.

ובש"ת מקום שמואל (סי' מה) האריך להוכיח שהלכה כרבינא שכל העומד לחתוך נחשב כחתוך, ומכל מקום להלכה הסכים שגם לחם החרוך בקצהו נחשב לשלם, והטעם שיש בני אדם שאוכלים גם לחם חרוך, וראיה מהמבואר בגמרא (פסחים כא:): שלחם שחרכו בערב פסח קודם זמן האיסור, מותר בהנאה. וכתב **הרא"ש** (שם פ"ב סי' א) שמדובר כשחרכו כל כך שהוא פסלו מאכילת כלב, ולכן היו שרצו לומר שמותר גם לאכול בפסח כיון שזה נחשב לעפר, ולא מסתבר שאע"פ שהאנשים אינם אוכלים זאת, מכל כיון שהוא מחשיבו לאוכל אסור בפסח. עוד כתב הרא"ש שיש שעושים מהלחם החרוך מין מאכל שקורין מורי"ס, ואסור לעשותו בערב פסח כדי להשהותו לאחר הפסח. ואם כן מוכח מהרא"ש שיש שאוכלים לחם חרוך, ואם כן לא נאמר על זה שהוא נחשב לחתוך, ועוד שמבואר **ברא"ש** שאפשר לעשות מזה מאכל, ואיך אפשר להחשיבו לחתוך כיון שראוי לעשות ממנו מאכל. אולם **בשערי תשובה** (סי' רעד סק"א) העיר על הסברא האחרונה, וכתב שכיון שאין דרכו לאכול פת חרוך כל צרכו, נחשב הדבר שעומד לחתכו מן הלחם העומד לאכילה.

ובש"ת בנין עולם (סי' ט) כתב, שאם הלחם החרוך נאכל בדוחק, או אפילו שאינו נאכל על ידי הדחק, אבל הוא נאכל ביחד עם לחם שאינו חרוך אז הוא נחשב לשלם, ואפשר לצרפו ללחם משנה גם לעשירים שאינם רגילים לאכול כלל, אבל אם אינו נאכל כלל הרי זה נחשב לחתוך, ואי אפשר לצרפו ללחם משנה.

לחתוך את הציפורניים קודם הטבילה

כתב הטור (י"ד ס"י קצח) שציפורן אינה חוצצת בטבילה, ואפילו אם היתה גדולה ובולטת מהאצבע ועומדת להיגזז. והטעם כתב ה"ב"י (ד"ה כתב עוד) בשם המרדכי (שבועות רמז תשנא), משום שהציפורן היא מגוף אדם אף שהיא עומדת להיגזז ואינה חוצצת, וכן פסק בשולחן ערוך (ס"ב).

ובשיעורי שבט הלוי (ס"כ סק"א) כתב, שדעת השולחן ערוך מבוארת שהעומד ליקצץ נחשב לקצוץ כבר ולכן ציפורן אינה חציצה שעומדת ליקצץ, אך כתב שכבר ביאר (הו"ד לעיל) שזה תלוי במחלוקת הראשונים בסוגייתנו, שלדעת התוספות (ד"ה מטביל) שכתבו שידית העומדת להחתך מקום החיבור חוצץ, אם כן גם הציפורן העומדת להיגזז חוצצת. וכן לדעת הר"ש (מקוואות פ"י מ"ה) שכתב שדווקא בכלים אין מקום החיבור חציצה, אבל באדם הרי זה חציצה, אם כן גם הציפורן היא חציצה. אבל דעת השולחן ערוך כדעת הר"ן והמאירי, שכתבו שמה שעומד להחתך הרי זה מיעוט שאינו מקפיד, שמכיון שאינו רוצה לחתכו בשעת הטבילה, נחשב לאינו מקפיד.

עוד כתב, שיש להסתפק אם דעת הר"ן שכל דבר שאינו מקפיד שנמצא עליו בשעת הטבילה אינו חוצץ, או שדווקא בדבר העומד להחתך אז אינו חציצה אם אינו מקפיד עליו, כיון שבמציאות אין כאן חציצה, אלא שכל החציצה נובעת מהיסוד שכל העומד להחתך נחשב כבר כחתוך, וכיון שבשעת הטבילה אינו עומד להחתך אין זה חציצה, וסיים שמלשוננו משמע כדרך הראשון שכל דבר שאינו מקפיד עליו שיהיה שם בעת הטבילה אינו חוצץ.

והנה **הרמ"א** (שם) כתב, שמאחר שכבר נהגו ליטול הציפורניים, אפילו אם נשארה ציפורן אחת וטבלה צריך לחזור ולטבול.

וכתב ה"ט"ז (ס"ק כא) שמקור דברי **הרמ"א** הם מהגהות שערי דורא (נדה ס"ט טו ד"ה אם), שטוב להחמיר ולטבול פעם שניה, כי אי אפשר להקפיד שלא יהיה איזה לכלוך בתוך הציפורן. אולם ה"ב"ח (ס"ט) כתב, שאפילו אם יודעת בודאות שלא היה לכלוך תחת הציפורן צריכה טבילה שנית, והטעם שהרי יש פוסקים שכל מה שעומד להחתך נחשב לחציצה. וכן כתב ה"ש"ך (ס"ק כה) שכן מבואר ב**בראב"ן** (ס"י שכו) שצריך לחתוך ציפורני הידים והרגלים, שכיון שעתידי לחותכם חוצצים כבר מעכשיו.

וכתב בשיעורי שבט הלוי (ד"ה ובסיכום) שלמעשה ראוי להחמיר כשיטת ה"ש"ך ולקצוץ הציפורניים גם אם הם נקיות לגמרי, אך במקום הצורך על פי הוראת חכם, סומכים על ה"ט"ז לטבול כשהציפורניים נקיות, שאין הכרעה במחלוקת זו והוא ספק בדין. ובציפורני הרגלים מקילים שדי לנקותם. [וכן מבואר בביאור הלכה (ס"י שמ"ד"ה וחי"ב) שכתב לגבי אם שכחה ליטול הציפורניים בערב שבת וצריכה לטבול בשבת, שלכתחילה תאמר לגויה שתגזוז ציפורניה בידה, ואם אי אפשר יכולה לומר לה גם לגוזזם בכלי, אבל בציפורני הרגלים תנקה אותם, ולא תגוזם גם על ידי גויה].

ובאחיעזר (ח"ג ס"י לג) כתב, שאלו המגדלות ציפורניים ומנקים אותם היטב, יש לדבר על לבן שיגזזו זאת, אך אם אינם רוצים יש ללמד זכות להקל, כי הם מנקין היטב את הציפורניים, וגם לא שייך חומרת הראב"ן המובא ב"ש"ך שהציפורן עצמה חוצצת משום שעומדת לגזוז, שאצלן אין הציפורניים עומדות ליגזז.

כבתול

רגלה של זו עולה כולה עולה

'הנרות הללו קודש הם', ואיתא בגמרא רגלה של זו עולה פשטה קדושה בכלול, רגל הרמז על חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק, הרמז על עניני גשמיות ויכול האדם גם בזה להתקדש שפשטה קדושה בכלול, וזה בחנוכה מוסיף והולך, והכל לרמזו שיכול להתעלות בעניני גשמיות.

(בית ישראל, חנוכה)

אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וכו' כי היכי דליחזיוה אינשי וליבעי רחמי עילויה כדתניא וטמא טמא יקרא צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים

מה שהמצורע מכריז קבל עם ועדה שהוא מצורע, מלבד מה שהוא מודיע להם שיזהרו מלהתקרב אליו שלא ייטמאו, נוסף לכך הרי זו פניה נרגשת לכל הציבור שירחמו עליו להתפלל בעדו, מכאן למדו חז"ל בנין אב לכל כיוצא בו, וכמו אילן שפירותיו נושרים ממנו בטרם עת זו פורענות מן השמים, ואף אם הוא עשיר מופלג שיש לו פרדסים וכרמים רבים שכולם מניבים פירות עסיסיים חוץ מאילן אחד שהוא משיר את פירותיו, מכל מקום עצם הדבר שבאילן אחד הפירות נושרין הרי זה גילוי של מדת הדין מן השמים, ודבר זה צריך לעורר את הרבים לבקש עליו רחמים, שכל מי שעובר ורואה את הצבע האדום ירגיש את כאבו של בעל האילן וישתתף בצערו ויבקש עליו רחמים.

מכאן ניתן ללמוד עד כמה האדם צריך להזהר בכל מוצא שפתיו, ידע עד היכן מגיע כח השפעת דיבורו הן לטב והן למוטב, כמו כן יש להתבונן מכאן עד היכן חובתו של האדם להשתתף בצערו של השני, שכל פרענות חס ושלום שהוא רואה אצל מי שלא יהיה, הדבר צריך לעורר אצלו כאב והשתתפות בצערו וירבה עליו תפלה ותחנונים כדי שהלה יוושע ממצוקתו.

(חכמת המצפון, מצורע)

ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין בהן אלא מצות פרוש בלבד

כתיב (שמות כב ל) 'ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו', יש לדקדק כי ידוע דקדושה היא לקדש עצמו במותר כמו שכתב הרמב"ן ז"ל בפרשת קדושים, ואם כן למה נאמר כאן אנשי קודש. ונראה לי הכוונה על פי מה שדרשו חז"ל מכאן לאבר ובשר המדולדלים ואין יכולין לחזור ולחיות שאסורים ואין בהם אלא מצות פרישה בלבד, ועיין ביורה דעה (ס"י נה, סב) והנה פרישה היא היא הקדושה שפורש עצמו ממותרות אפילו דבר היתר, ויש לומר דמהאי טעמא דרשו כן מדכתיב ואנשי קודש, והיינו לקדש עצמו במותר לו וטריפה אסורה לגמרי, ודרשו מכאן לאבר ובשר והן באמת אין בהם רק מצות פרישה בלבד וק"ל.

(דברי שמואל, משפטים)

אלול בא

לכבוד הימים הנוראים והחגים

משנת המועדים

ההכנה הראויה לחג

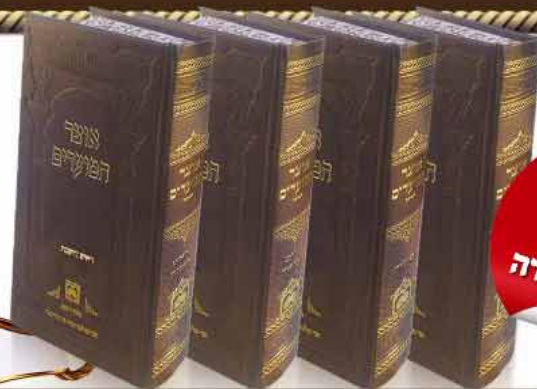
אלול, ראש השנה, עש"ת ועיו"כ,
יום כיפור, ארבעה מינים, סוכות,
שמחת תורה.

56 ₪ לכרך

אוצר המועדים

אוצרות החג בכף היד

ראש השנה, יום כיפור, סוכות,
הושענא רבה.

36 ₪ לכרך

כריכה
רכה
20 ₪ ליחידה

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66